

СОЦИАЛНО – ПЕДАГОГИЧЕСКА ДЕЙНОСТ ЗА ПРЕВЕНЦИЯ НА ПРЕСТЪПНОСТ ПРИ МАЛОЛЕТНИ И НЕПЪЛНОЛЕТНИ ДЕЦА

Мелин Осман

SOCIO-PEDAGOGICAL ACTIVITY FOR CRIME PREVENTION IN MINORS AND MINORS

Melin Osman

ABSTRACT: The prevention of juvenile delinquency includes all qualitative and quantitative measures that aim to reduce or contribute to the reduction of these manifestations by preventing them, as well as through policies and actions aimed at limiting criminogenic factors and the causes of deviant behavior.

KEYWORDS: Socio - pedagogical activity for crime prevention in minors

ВЪВЕДЕНИЕ

Превенцията на противообществените прояви на непълнолетните включва всички качествени и количествени мерки. Тяхната цел е да намалят или да допринесат за намаляване на тези прояви чрез предотвратяването им. Най- често използвани са политики и действия, насочени към ограничаване на криминогенните фактори, и на причините за девиантното поведение. Превенцията съчетава действията на публичната власт, на компетентните органи, на съдебната власт, на органите за местно самоуправление и на създадените от тях специализирани асоциации, на частния сектор, на неправителствените организации, на академичните среди и на гражданството. Дейността им намира подкрепа от средствата за масова информация [4, стр.3].

В основата на противодействието на асоциалните прояви на малолетните и непълнолетните е превенцията. Тя е процес, чиято цел е да се неутрализират факторите, които водят до асоциални прояви, да се ангажират децата в общественополезна дейност. Усилията са насочени към формиране на хуманно отношение към обществото и хората, за да се изгради позитивна некриминогенна нагласа.

Превантивната дейност е съвкупност от комплексни, свързани помежду си, мерки. Те се осъществяват от държавни органи, институции, неправителствени организации и граждани. Успешната превенция на асоциалните прояви на малолетните и непълнолетните изисква по-голяма чувствителност на обществото към този проблем. Необходимо е уважение и подкрепа на личността на детето от ранно детство. Детето трябва да се възприема не само като обект на ресоциализация и контрол, а и като субект на права и партньор [6, стр.1].

Правилната организация и управление на превантивната работа, целенасочената и системната дейност на държавните органи и неправителствените организации са от първостепенно значение за резултатна превенция.

Цялостният подход към профилактиката на асоциалните прояви и престъпления сред малолетните и непълнолетните предполага ясно формулиране на основните цели, средствата и методите трябва да се конкретизират, а също и очакваните резултати в тяхната взаимовръзка и обусловеност.

Исходните позиции в тази насока са свързани със: задълбочено изучаване на личностните особености на децата с асоциално поведение, на социалната им среда, факторите, мотивите за извършването на правонарушение, на системата от форми и средства за профилактична работа.

ИЗЛОЖЕНИЕ

1.Превенция и корекционна работа

В научните изследвания съществуват различни класификации, базиращи се на определени критерии за оценка. Полският криминолог А. Круковски разделя превенцията на два вида. Първият вид е предделиктна – целеяща да не се допусне извършването на престъпления от лица, които досега не са извършвали престъпления. Вторият вид е постделиктна – обхващаща

действията, насочени към предотвратяване на повторно извършване на престъпление от дадено лице.

Малко по-различна по критерии, но не и по съдържание, дефиниция на понятието превантивна дейност дава Ц. Чапов. Първият вид е въздържаща /задържаща/ – изразяваща се в отстраняване на обстоятелствата, благоприятстващи извършването на деянието, които обществото не приема чрез препятстване приемането на решение за извършване на такива деяния и евентуалното препятстване на тяхната реализация. Вторият вид е предупредяваща – насочена към потискане и отстраняване на установените криминогенни фактори и симптоматична. Тя се изразява в прилагането на възпитателна интервенция спрямо лица, показващи начални симптоми на социална деформация [8, стр. 7].

В. Каракашев свързва превенцията на престъпността или превантивната дейност с “разработването и осъществяването на комплекс от мероприятия за разкриване и отстраняване на причините и условията на престъпността като социално явление и на нейните проявни форми, включително за възпитаване на гражданите в дух на спазване на законността”.

Според специалисти [4, стр.4] при превенцията и корекционната работа трябва да се вземат под внимание:

- способността за решаване на проблемите – непълнолетните правонарушители твърде често избягват дефинирането на проблемите си или прехвърлят вината за тях върху другите, смятат, че решенията не зависят от тях и не виждат повече от един начин за действие в дадена ситуация;

- осъзнаване на последиците – особено важно за превенцията е да се разбере дали непълнолетният осъзнава връзката между собственото поведение и резултата;

- целите на противообщественото поведение: оценява има ли непълнолетният цели в близък и в по-далечен житейски план, защото при непълнолетните правонарушители най-често целите липсват.

- като причина за противоправно поведение редица специалисти посочват системата от ценности, негативизмът, омразата и насилието водят до социална дезангажираност, липса на отговорност и negliжиране правата на другите, а подозрителността, недоверието, дискриминационните модели на поведение са белези за проблеми при превенцията.

2. Социално – педагогическа дейност за превенция на престъпност при малолетни и непълнолетни деца

Училището: След семейството, училището е следващият по значение социален фактор, който оказва значително влияние върху интелектуалното, социалното и характеровото развитие на децата. Негативните предпоставки, съдържащи се в училищната среда, са от различен характер и в значителна степен зависят от същността на техните носители, силата на въздействие и обхвата на обектите на това въздействие [8, стр. 76 – 79].

Смяната на една училищна среда с друга оказва непосредствено влияние върху поведението и успеха на “новия” ученик. Периодът на адаптиране към новите учители, новия класен ръководител, новите съученици и към неформалните лидери в класа може да бъде по-дълъг или по-къс по време в зависимост от подхода и от трите страни: нов ученик – съученици – учители.

Възможни са различни варианти на поведенческа реакция. Единият вариант включва случаите, при които предишната роля на новодошлия е била в някаква степен лидерстваща и той се стреми и в новия клас да си извоюва същата или подобна позиция. Отказът на заварените лидери или на някой от тях да сподели или преотстъпи ръководните си функции на “новия” ученик, може да предизвика непосредствено или постепенно развитие на процес на отхвърляне от организма на класа чрез пасивни или активни противодействия.

Вторият вариант е свързан с адаптирането на новодошлия в класния колектив без претенции за място във вътреколективната йерархия. Подигравателно- предизвикателното поведение от страна на такива ученици потиска още повече личността на новия или провокира защитната му реакция, изразяваща се чрез физическо или друго противодействие.

Третият вариант е свързан с допусканите грешки от страна на учител или класен ръководител в представянето и по-нататъшното си лично отношение към новодошлия ученик. Разгласяването на засягаща достойнството на “новия” информация във връзка с миналото му поведение и положение в предишното учебно заведение предизвиква непреодолими трудности в

адаптирането му към новата училищна среда. Често такива ученици започват да бягат, да водят свои приятели от предишното училище, за да заплашват учители и ученици от новото училище [8, стр.12].

Постъпването в елитно училище съдържа в себе си няколко латентни възможности за появата на девиации в поведението на отделни ученици. Една от тях е възможността деца, постъпили в такова училище, да попаднат в конфликтна ситуация, когато критериите според които те са заели място в училището, са различни от конкурсните и следва изолиране от класния колектив.

Друга възможност за девиация в поведението съществува, когато тайната на нерегламентираното постъпване в училището е запазена, но в хода на учебната дейност започват да се проявяват разликите в интелектуалните способности между ученика с протекции и останалите ученици. Възможно е към него да бъдат отправяни обидни реплики.

Друга възможност за девиация съществува при допускане на грешки от страна на преподавателите. На децата се внушава и утвърждава предимно самочувствие на личности, които са предопределени да заемат в бъдеще особено място в обществото, и то в неговите управленски структури. Подобно възпитание води след себе си и до демонстриране на такова поведение от страна на неговите носители спрямо обкръжаващите ги деца. То е подчертано снизходително, с ясно изразени елементи на личностно превъзходство.

Лошите взаимоотношения в класния колектив, породени от недостатъчния педагогически опит или нежеланието, проявявано от страна на класни ръководители членове на училищни ръководства да подпомагат децата в тяхното общуване, са предпоставка за допускане появата на нерегламентирани взаимоотношения в класните колективи.

Формирането на микрогрупи, воюващи помежду си под най-различни предлози: изолирането на отделянето на отделни ученици, подигравателното отношение към момчетата и момичетата и други – всички те са непосредствени причини за появата на негативен микроклимат в ученическия колектив и за адекватните реакции от страна на засегнатите ученици. Към такъв извод е достигнала в своите изследвания Л. И. Славина, която твърди, че лишаването от хармонията на междуличностните отношения в родителските и училищните колективи формира у подрастващите повишена афектация с предразположение към отрицателни изяви.

Често проявена слабост в стила на учебно-възпитателната практика при някои учители е допускането на привилегировано отношение към отделни ученици и преднамерено негативно към други.

Допусканите от този род грешки в педагогическата практика са сериозен проблем особено в случаите на пренебрегване на трудноуспяващите ученици.

М.А. Алемаскин експериментално е доказал, че изолацията, недооценката и пренебрежителното отношение към тях води до лишаването им от естествената възможност за положителна изява и достойно утвърждаване в класния колектив. Това отношение предизвиква у тях реакция на протест, изразяващ се в ориентация към нестабилно другарско обкръжение. Такава ориентация по мнението на автора е първата и най-съществена предпоставка за тяхната деморализация [8, стр.78].

Предявените към учениците изисквания, които надвишават в значителна степен тези от учебните програми и несъобразяването им с реалните им интелектуални възможности, както и определянето на тази основа занижени оценки, са причина, благоприятстваща появата на негативни тенденции в тяхното поведение. Такава естествена реакция е отсъствие от часове при тези учители. Не са редки и случаите особено в средния и по-горен курс, в които се стига до физическа саморазправа с учители – лично от ученика или чрез подставени лица.

Друга специфична причина за противоположна реакция е определянето на по-ниски оценки на ученици от категорията “трудни”, “лоши” и на тези, чрез които учителят цели получаването на определена родителска услуга.

Мотив за противоположно поведение може да бъде подценяването от страна на някои учители на усилията, полагани от отделни ученици, не толкова за повишаване на успеха, колкото за връщане на позитивното отношение към тях; за пресичане на предизвикателното от учителя подигравателно отношение от страна на отделни ученици или целия клас по повод на техните учебни проблеми.

Необективното и несправедливо отношение на учителя като омаловажаване на детските усилия и успехи, честите наказания и накърняването на детската гордост и честолюбие предизвикват у детето омраза и отпор, които се пренасят върху ученето и междуличностните отношения. Грубите педагогически грешки, допускани от страна на училищното ръководство, училищния колектив или отделни преподаватели в отношението им към децата, могат да доведат до детска реакция с твърде крайни последици, включително с летален изход. Л.М. Зювин, изследвайки причините за самоубийствата сред подрастващите, е установил, че една от причините за посегателства срещу собствената личност при учениците е педагогическата нетактичност.

3. Функции и принципи на възпитание на малолетни и непълнолетни правонарушители

Функциите на социалният работник очертават специфичната роля, която той играе както за конкретното дете и неговите родители, така и за обществото като цяло:

- корекционно-възпитателна – спомага за интегриране нормите и изискванията на обществото в ценностната система на детето; провокира активизирането на ресурсите за развитие на личността му;

- превантивна – намаляване на риска от извършване на противообществени прояви;

- посредническа – подобрява връзката дете – семейна среда, дете – училищна среда, дете – социална среда;

- подкрепяща – дава професионална подкрепа на детето и неговото семейство за справяне с възникнал проблем [5, стр.9].

Принципите, върху които се основава дейността на обществения възпитател, са:

- поставяне на детето в центъра на работата;

- поверителност и дискретност;

- зачитане достойнството на детето – уважение към личността му; приемането му като индивид, а не като случай или категория;

- толерантност и съобразяване с характеристиките на всяко дете по отношение на пол, възраст, етнически произход, религиозни, културни, езикови и други особености;

- екипност и междуинституционално сътрудничество, изграждане на социални мрежи;

- индивидуален подход при избора на интервенция;

- утвърждаване на хуманни взаимоотношения между родителите и децата;

- поставяне на детето в активна позиция по отношение на планираната промяна;

- прилагане на методи, основани на реални и актуални потребности;

- разглеждане поведението на детето, отчитайки причинно-следствените връзки със средата, в която расте [7, стр.47].

4. Форми и техники на корекционна и възпитателна работа

В зависимост от конкретния случай и основавайки се на личните си знания и умения в различните етапи от дейността си, социалният работник използва трите основни форми за работа:

- индивидуална, семейна и групова, намесите се определят от специфичните потребности на детето, като водещ е въпросът „Къде е нужно да се осъществи промяната?“;

- индивидуална работа – фокус на промяната е личността на детето;

- работа със семейството – намесата е в посока заздравяване на семейните връзки и повишаване на родителския капацитет;

- групова работа – способства за развиване на комуникативните умения, адаптацията и повишаване на информираността.

Процесът на общуването е в основата на цялостната работа на обществения възпитател. Чрез него се постига връзката между специалиста и детето. Прилагането на всички компетенции на водещия по случая способства за по-успешното постигане на краткосрочните и дългосрочните цели. Владенето на по-богат набор от комуникативни умения и техники осигурява на обществения възпитател по-висока ефективност в работата му.

Общуването се улеснява от: искреност и автентичност в разговора; уважение към събеседника; толерантност към чуждото мнение и чувства; внимателно изслушване на събеседника; коректност при отстояване на дадена позиция; съпричастност; емпатия; доброжелателност; инициативност; непосредственост; откритост; противопоставяне на мнения, а не на личности [3, стр.67].

Общуването се затруднява от: сравнението със себе си или с близките си; „четене” /догаждане мислите на другия; „репетиране” на собствените реплики; избирателност към това, което говори другият, според конкретния интерес; предварително съставяне на мнение за говорещия; ангажираност предимно със собствените мисли; споделяне на личен опит и преживявания, отъждествявайки се със събеседника; слабите умения и на двете страни за ефективно общуване; и двете страни не вярват в силата и възможностите на общуването; противопоставяне на личността и омаловажаване; стремеж да бъдеш винаги прав, съревнование и налагане; внезапни смени на темата или неприемането ѝ на сериозно; липса на доверителна връзка; авторитарност, агресия и пренебрегване; заповеди, поръчения, заплахи, критики, обвинения, осъждания, диагнози, назидания, нравоучения, оценки, квалификации, етикети и готови съвети.

5. Изграждане на доверителна връзка

Според специалистите [7, стр. 46–47] техниките, подпомагащи процеса на изграждане на доверителна връзка са следните:

- посрещането на детето - начинът, по който ще бъде поканено, изразява степента на готовност за разговор. Разпределението на столовете е от значение – „криенето зад бюрото” не помага;

- представяне на обществения възпитател – показва уважението към човека, освен име и фамилия, то включва информация за професионалните ангажименти в институцията, която той представлява. Важно е да се изяснят професионална роля и отговорности на разбираем за детето език;

- представяне на детето – договаряне за обръщението, което взаимно ще се използва, по-често обръщението на „ти” особено при първа среща се възприема като израз на неравнопоставеност във взаимоотношенията, а това обръщение е допустимо само ако е двустранно, което невинаги е желателно, в противен случай е проява на власт в отношението на помагане, често с децата се приема за неестествено да се говори на „Вие”, смята се, че по правило възрастният има властова позиция и ситуацията е неравнопоставена;

- отразяването на чувствата на детето – чрез тази техника се показва внимание към чувствата на другия чрез обличането им в думи, точното им отразяване помага много за създаване на контакт на доверие, детето придобива усещането, че е разбрано и прието;

- „Приемане на човека – неприемане на постъпката” – безусловно доброжелателно отношение и загриженост, чрез приемане и емпатия, приемане на неговите чувства, на потребностите му, на усилията му да търси решение на своите проблеми, приемането на младия правонарушител, не означава, че се приема неговото поведение, неговото „престъпление”, а е насочено към дълбоката му човешка същност, каквато е и нашата;

- да се говори и за силните страни – фокусирането върху позитивното у детето дава силно послание за приемане на неговата личност и е добър начин да се изкарат най-вече ресурсите, чрез които ще се осъществява положителната промяна;

- не са толкова важни точните думи, а посланието, което възпитателят отправя;

Подходи, затрудняващи процеса на изграждане на доверителна връзка:

- лични разговори по време на разговора. Важно е детето да усети, че за определеното време общественият възпитател е на негово разположение;

- присъствие на външни лица, които не са свързани пряко със случая;

- когато детето стои право срещу седящия възрастен, асоциацията е по-скоро за разпит, отколкото за доверителен разговор;

- поведение, което казва: "Бързам, нямам време да се занимавам с твоите неща";

- явно или скрито изразяване на агресия затваря детето за споделяне и затвърждава у него нагласата "Всички са против мен, никой не иска да ми помогне";

- омаловажаване/ изразяване на пренебрежение – отношение от типа „Ти си ми ясен” или „Това не е важно”;

- спорът с клиента. Убеждаването чрез спор почти никога не допринася за истинско взаимно разбиране, често то се възприема като упрек и обвинение, каквито детето е слушало много, и така до убеждение "И той е като всички. И той не ме разбира" има само една крачка.

Съгласно Закона за БППМН системата за превенция и противодействие на детското асоциално поведение включва: Централна комисия за борба срещу противообществените прояви

на малолетните и непълнолетните към Министерски съвет, местни комисии за борба срещу противообществените прояви на малолетните и непълнолетните в общините, обществени възпитатели и социални работници, детски педагогически стаи и домове за временно настаняване на малолетни и непълнолетни към МВР, социално-педагогически интернати и възпитателни училища-интернати към МОН, приюти за безнадзорни деца [1, стр.115].

Централната комисия координира дейността на държавните органи във връзка с превенцията и противодействието на детското асоциално поведение, ръководи методически, дейността на местните комисии за БППМН в страната, прави предложения пред органи и институции, анализира и обобщава статистически данни, изследва тенденции, организира и осъществява проучвания и изследвания и не на последно място работи по посока повишаване чувствителността на обществото към децата с проблеми [5, стр.31].

В Министерството на образованието и науката са създадени два вида интернати [1, стр.117]:

Социално-педагогически интернат – специализирани заведения, в които се настаняват малолетни над 8-годишна възраст и непълнолетни, които са извършили или съществуват предпоставки за извършване на противообществени прояви.

Възпитателно училище-интернат - възпитателните училища-интернати са държавни училища за малолетни от 8 до 14-годишна възраст и непълнолетни от 14 до 18-годишна възраст, извършили противообществени прояви, към които възпитателните мерки по ЗБППМН не са се оказали достатъчни и за нормалното им възпитание няма подходяща социална среда. Във възпитателните училища-интернати се провежда както колективна, така и индивидуална корекционновъзпитателна работа с малолетните и непълнолетните.

Корекционновъзпитателният и учебният процес във възпитателните училища-интернати са насочени към:

- подпомагане и мотивиране на учениците в овладяването на общочовешките ценности и култура, в положително отношение към труда, придобиване на социални умения за интегриране в обществото;

- възпитаване на учениците в уважение към законите, в толерантност и зачитане на правата на другите, тяхната култура, език и религия, в родолюбие;

- придобиване на начална грамотност, степен на образование, професионална квалификация.

6. Медиацията – съвременен метод за разрешаване на спорове и за превенция

Зачестяват случаите, когато към училищния психолог се обръщат родителите на ученик и учителите за разрешаване на спор. При тези консултации се изисква особен вид умение – посредничество или медиация, а педагогическият съветник влиза в ролята на медиатор. Медиацията е нова култура в спора: от разрешаването му са удовлетворени и двете страни. Медиаторът, също както и психолога консултант, не е съдия, арбитър или адвокат на страните. Медиаторът подобно на психолога не решава спора; не дава правни, психологически или други професионални съвети или информация, а безпристрастно, не осъдително и професионално подпомага спорещите: да открият същността на конфликта; да предлагат и изследват всички възможности за разрешаване на спора; за постигане на взаимно удовлетворително споразумение. Посредникът при решаване на спор (психолог или медиатор): улеснява или подобрява общуването между спорещите страни; неутрално оценява потребностите, интересите и позициите на страните; трансформира противопоставянето в спора в сътрудничество за разрешаването му [2, стр.11].

Белег на професионализма на педагогическия съветник е способността му да диференцира служебно-професионалните от личните отношения. Училищният психолог не трябва да проявява предпочитания относно качествата на ученика и родителя или да формира позицията си, воден от лични пристрастия или предразсъдъци. Професионалистът трябва да бъде еднакво загрижен, обективен и емпатичен към всички ученици и техните родители, независимо от моралните си преценки или представи за целесъобразност. Собствената му система от възгледи не трябва да влияе на отношението му и работата по проблема. Тъй като подобна безпристрастност е трудно постижима, за професионализъм се приема умението за контрол на собствената пристрастност [3, стр.43].

Успешното реализиране на помощта изисква широка обща култура и задълбочени знания в областта на психологията, педагогиката, психодиагностиката, етнопсихологията, социалната работа, психопатологията, икономиката, компютърните системи, психология на религията и т.н.

Професионализмът е качество, което се изгражда при съчетаването на знанията с практическия опит.

Педагогическият съветник е лицето, което трябва да осъществява превенцията и профилактиката на проявлението на девиантното, на асоциалното поведение на децата, да посредничи при решаване на спорове и конфликти и именно затова той не може да бъде един обикновен учител по математика, по литература или който и да е учител по общообразователен предмет.

Голяма би трябвало да бъде и ролята на педагогическия съветник в училищата. Той е длъжен да полага грижи за децата с проблеми, т.е. той трябва да познава добре обекта, с който работи. Педагогическият съветник следва да има ясна роля и задача:

- да идентифицира децата, които се нуждаят от грижи;
- да разширява възможностите за помагане на учениците в училищна среда;
- активно да работи с учителския екип и най-вече с класния ръководител;
- да предлага обучителна програма за деца със затруднения;
- активно да работи с родителите;
- да издирва услуги, които помагат на децата в по-голямата общност.

Успехите в превенцията на детската престъпност в значителна степен се определят от задълбоченото познаване и умелото прилагане в практиката на принципите и методите на възпитание и превъзпитание.

Един от принципите на превантивната дейност с малолетните и непълнолетните правонарушители е деидеологизация на превантивно-педагогическата дейност. Този принцип е актуален за страни и народи, намиращи се в преход към демократизация на обществото. Използването на идеологии в педагогическата практика нарушава целенасочеността на възпитателния и превъзпитателния процес, подменя общопедагогическите и широко обществено полезни интереси и очаквания на младото поколение с теснопрослоечни и блископерспективни въздействия и внушения.

Светският характер на българското образование и обективните закони на общественото развитие предопределят прилагането на такива методи, средства и прийоми за корекционно-възпитателно въздействие, които да не бъдат в противоречие с научните познания в областта на педагогиката. Чрез използването на религиозно – сектантски, парапсихологически, метафизически и схоластични методи и способности за възпитателно и превъзпитателно въздействие не би могло да бъдат постигнати резултати, предизвикващи трайни и задълбочени положителни изменения в психологическото състояние на детето.

Други принципи на превантивна дейност са законосъобразност, целенасоченост, педагогически оптимизъм, възпитание и превъзпитание с труд, възпитание и превъзпитание в колектива и чрез колектива, персонификация на превантивно-педагогическото въздействие, опора в положителното единство на индивидуалните и груповите превантивно-педагогически въздействия, единство на вискателност и уважение към личността на детето, системност, последователност, непрекъснатост и приемственост, специализация на субектите, единство и взаимодействие между субектите, защита на най-добрия интерес на детето, запазване на тайната на противоправното минало, комплексност на използваните методи, средства и прийоми за превантивно-педагогическо въздействие.

Методите на превантивната дейност с малолетните и непълнолетни правонарушители и децата от категорията “заstraшени” [8, стр.4] са:

Един от методите е методът на убеждаването. Отличителна черта на този метод е промяната на психичната установка и поведението на малолетните и непълнолетните правонарушители чрез вербално, визуално, сензорно или аудио-визуално разясняване и доказване на правилността или необходимостта от определено поведение или неправилността на дадена постъпка.

Индивидуално-възпитателната работа, осъществявана от инспекторите от ДПС с малолетните и непълнолетните правонарушители, както и с децата от категорията “заstraшени”,

е основният тип нормативно регламентирана дейност, чиято цел е постигането на положителни резултати в социалнопсихологическата установка на детската личност, изразяваща се в еквивалентни поведенчески реакции при въздействието на различни ситуативни дразнители. С оказване на индивидуално-възпитателно въздействие е изпълнена цялостната дейност на ДПС. То присъства и в изучаването на детската личност и в установяването на причиността за противоправното детско поведение и в конкретното прилагане на методите и прийомите на десоциализиращото въздействие. То присъства както в дейността по превенцията на груповата престъпност, така и в превенцията на влиянието на криминогенните секти, наркоманията и алкохолизма и други. Главно условие за провеждането на ефективна индивидуално-възпитателна работа е тя да бъде съобразена с принципите на превантивно-педагогическата дейност.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Изучаването на индивидуалните качества и особености на всеки непълнолетен и малолетен, който се води на отчет в ДПС, е една от основните задачи, регламентирани в глава трета “Функция на инспекторите на ДПС” от Правилника за ДПС, чл. 7, ал. 2, т. 9. Необходимостта от нейното изпълнение е продиктувано от факта, че реализацията на набелязаните педагогически изисквания и условия, както и прилаганите методи за въздействие, се намират в тясна връзка и се обуславят от възрастовите и индивидуалните особености на детската личност – обект на превантивно-педагогическата дейност.

Индивидуално-възпитателната беседа е основен педагогически метод за оказване на възпитателно въздействие, който намира приложение в дейността на ДПС. Посредством възпитателната беседа могат да се рушат оневиняващи защити, да се изменят динамични стереотипи, да се внушават позитивни модели на поведение.

Литература:

1. Атанасов С., С. Георгиева, Структура на органите извършващи превантивна дейност при борбата с противообществени прояви на малолетни и непълнолетни, Р., 2009.
2. Гайдаров. К., Девиантното поведение на непълнолетните, С. 1999.
3. Гитева, М, Ефективност на корекционно-възпитателната работа на преминаващите през ТВУ, С, 1990.
4. Златанова В., Превенция на противообществените прояви на непълнолетните, С., 2011.
5. Отчетен доклад за дейността на централната и местните комисии за борба срещу противообществените прояви на малолетните и непълнолетните през 2018 година., С., 2019.
6. Проект Превенция, С., 2013 .
7. Симеонова М., Медиация на девиантното поведение в училищни условия, С., 2005.
8. Социално-педагогически профил на детската престъпност, С., 2019.

*Мелин Рамис Осман, докторант
ШУ „Епископ Константин Преславски”
melin_osman@abv.bg*